

GELECEK YÜZYILDA TARİH METAFİZİĞİ

Konuşmacı: Ayhan Bıçak

Değerlendiren: Emre Özgören

İLEM Tarih Çalışma Grubunun düzenlediği Tarihin Geleceğine Dair dizi seminerlerinde “Gelecek Yüzyılda Tarih Metafiziği” başlıklı semineri ile Ayhan Bıçak konuk oldu. Bıçak araştırma alanı olan tarih metafiziğinden hareketle hem tarih metafiziğinin ne olduğuna değindi hem de önümüzdeki yüzyıla bir projeksiyon tutmaya matuf değerlendirmelerde bulundu.

Tarih Metafiziği

Öncelikle tarih metafiziğine ve bunu oluşturan kavramlara değinerek konuşmasına başladı. Ona göre tarih bilinci insanın kendilik bilincine varmasıdır. Kendilik bilinci ile geçmiş hatırlaması ve geleceği kurgulamasıdır. Kendilik bilinci ise kişi, toplum ve insanlık olarak geçmiş şimdi ve geleceğin farkında olmaktır anlamlandırma çabasıdır.

Bıçak devamla tarih metafiziğinin unsurlarını kısaca tanımladı. Ona göre tarih metafiziğinin üç temel konusu gaye, köken ve süreçtir. İnsanın ve insanlığın geçmişi öğrenme geleceği kurgulama isteği onu sahip olduğu akıl ile birlikte diğer canlılardan ayıran en mühim unsulardandır.

Ona göre tarih metafiziği açısından köken insandır insan olmaktır. İnsan olmak ise kültürel var oluşu gerçekleştirmektir. İnsan düşünme becerisini geliştirerek kültürel yapı kurmuştur. Kültürel var oluş kurumlar, gelenekler ile devam etmektedir. Süreci oluşturan değer sistemleri iktisat, hukuk ve inanç ve tarihtir.

Devletlere bağlı olarak ortaya çıkan medeniyetler önemli bir düşünce ve eylem alanıdır, gerçekleşme alanıdır. Kimlik inşa eden alanıdır.

Günümüz Açısından Geleceğimizi Biçimlendirmenin Yolu

Bıçak konuşmasının esas kısmında sırasıyla medeniyet kavramı ve modernite üzerine eğildi ve öne çıkan hususlar şunlar oldu:

- Modern medeniyet son üç yüzyıldır dünyayı tek tipleştirmektedir.
- Modern medeniyet Avrupa medeniyeti değildir.
- İnsanlık tarihinin birikiminin sonucudur. İnsanlık tarihinin geleceği yer idi.

Bıçak akabinde son üç yüzyıllık tarihi süreçten hareketle önümüzdeki asra ilişkin bir projeksiyon tutma denemesi yaptı.

Ona göre tüm olumsuzluklara rağmen insanlığın gelişmekte olduğunu ifade edilmelidir. Modern medeniyet gelişmeye devam etmektedir. Tarım devrimi ve sanayi devrimi bu gelişmenin kırılma noktası olan gerçek manada iki devrimdir.

Geleneksel yapılardan gelen değerler değişmiştir bunla birlikte geliştiğini söylemek gerekir. Değer sistemlerinde içerik açısından büyük değişiklikler vardır. Kurumlarımız oldukça başarılı işler yapmaktadır. Geçmiş kurumlara göre. Her türden ihtiyacı karşılayacak üretim var, sorunu çözecek imkana sahibiz.

İnsanlık kavramı 20. Yüzyılda gerçek anlamına ulaşmaya başlamıştır. Çünkü dünyadaki her insanı bu kavram altında toplamaya başlamıştır. Yakın iletişim imkânı sağlamıştır. Başka toplumlarda neler olup bittiği hakkında bilgi elde etmek kolaylaşmıştır.

Uluslararası örgütler artmış ve devletler üstü hal almıştır. BM insanlık için bir başarıdır. Bir dünya devleti kurulmuştur. Küresellik adına gerçekleşen her adım değerler bakımından dünya devletinin kuruluşuna giden yolu hazırlamaktadır.

Bununla birlikte aşılmayan, çözülemeyen sorunlar söz konusudur ki bunun başında İnsan olmanın anlamının tam anlamıyla anlaşılabilmesi gelmektedir. Eşitsizlik hiç tartışılmamıştır. İnsanların niçin yoksulluk çektiği tartışılmamıştır. Eşitsizliğin bir insanlık sorunu olduğu anlaşılabilmiştir. Kabilecilik devam etmekte sömürgeciliği meşrulaştırmaktadır.

Kalkınma batılı ülkelerde gerçekleşmiş, sömürgeciliğe dayalı bir kalkınma gerçekleştirilmiştir. Batı dışı toplumlarda ise fakirleşme, kimliksizleşme ve körleşme artmıştır. İdeolojiler batı dışı toplumların körleşmelerini, fakirleşmelerini beslemiştir.

Nüfus artıyor, dünya devletlere göre biçimlenecek durumda değil insanlığa göre biçimlenmek durumunda. Teknolojik gelişmeler işsizliği tetiklemektedir. Açgözlülük, kalkınma isteği çevre kirliliğini artırdı. İklim değişikliği artışa geçmiştir.

İnsan bedeni üzerinde yapılan teknikler insan bedenini değiştirmektedir. İnsan'dan insanımsıya geçiş söz konusudur ki insanın beden olarak da varlığı tartışmalı hale gelecektir. Gelişen teknoloji bizi insan olmaktan çıkma tehlikesi ile yüz yüze getirmiştir.

Bıçak'a göre ilerleyen dönemde dünya düzeninde ortaya çıkması muhtemel üç senaryo sözkonusudur:

- Kabilecilik ve sömürgeciliğe dayalı bir küresel devlet ortaya çıkabilir ve insan nüfusunun önemli bir kısmını yok edebilir ya da yok olmasına göz yumabilirler.
- İkinci ihtimal ise iklim değişikliğine bağlı olarak kıtlık ortaya çıkması sistemi çökertmesidir. Kıtlık başladığında iç savaşlar, açlık ve saldırganlar.
- Üçüncü ihtimal ise insanımsılar. Teknolojik olarak müdahale edilen insanların ortaya çıkmasıdır.

Geleceği kurgulamamız gerekir. Gelecekte ne olmasını istediğimizi söylememiz gerekir. Bugünden memnun değilsek geleceğimizi belirleyecek kuramsal modeller belirlememiz gerekir.

Ulus devlet olarak sorunlarımızı çözemeyiz. Zira bağımsız bir ulus devletten bahsetmek güçtür. Sistem zaten dünya devletine doğru gitmektedir. Çözümler bütün insanlık için üretilmeli. Bunun için dünya devleti kurulmalıdır.

İnsanlık sorunlarını çözmek, var oluşun sürekliliğini sağlamak, huzur içinde yaşamak adına Hukuk ve iktisat yeniden biçimlendirilmelidir.

İnsan olmak kavramının anlamı değiştirilmeli, kabile yerine ahlaklılığın esas alındığı bir tanım getirilmelidir.

Bıçak konuşmasında hem tarih metafiziği açısından insan ve insanlık kavramının değerlendirmesini yapmış hem de önümüzdeki süreçte insanlığın karşılaşacağı muhtemel senaryoları kendi bakış açısına göre ortaya koymuştur.

Ayhan Bıçak

1956 yılında Erzincan'da doğmuştur. Boğaziçi Behçet Çağlar Lisesi'nden 1976 yılında mezun olmuş, 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde eğitime başlamış, adı geçen bölümü 1982 yılında bitirmiştir. Aynı bölümde 1985 yılında Aristoteles'in İnsan Toplum ve Tarih Anlayışı teziyle yüksek lisans çalışmasını tamamlamıştır. 1991 yılında adı geçen bölüme, araştırma görevlisi olarak girmiştir. Prof. Dr. Teoman Duralı'nın gözetiminde hazırladığı, Platon'un Tarih Kavrayışı adlı teze 1992 yılında doktora mezun olmuştur. 1995 yılında yardımcı doçentlik, 1996 doçentlik unvanlarını almış, 1997 de doçentlik kadrosuna atanmıştır. Tarih ve Siyaset felsefeleri ağırlıklı dersler vermekte ve bu doğrultuda çalışmalarını sürdürmekte olan Ayhan Bıçak, 2007 Kasım'ından itibaren Felsefe Tarihi Anabilim Dalı'ndaki Profesörlük kadrosuna atanmıştır